

УДК 373.67.001.63

Яніна Овсієнко,
с. Мала Білозерка, Запорізька область

ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ГІМНАЗІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті представлено педагогічний досвід упровадження проектного підходу в навчально-виховний процес гімназії естетичного профілю з метою творчого розвитку учнівської молоді. Описана технологія використання навчально-методичного проектування і системного впровадження засобів образотворчого мистецтва в освітній процес гімназії.

Ключові слова: *гімназія естетичного профілю, дизайн, образотворче мистецтво, інтегративний підхід.*

У контексті аналізу сучасного стану розвитку науки й техніки особливого значення набуває проектний підхід, пов'язаний із впливом на різні види суспільної діяльності й практики – планування, програмування, прийняття рішень, інженерні розробки, наукові дослідження тощо. Науковцями відзначається факт виходу проектування за межі традиційної конструкторської, інженерної діяльності й поширення на соціальні сфери – культуру,

освіту, обслуговування [1]. Вони розглядають проектування як один із механізмів культури, здатний перетворити людину на творчу особистість [2; 3; 4].

Проблемі проектування в педагогіці присвятили свої праці П. Блонський, Д. Дьюї, У.Х. Кілпатрик, В. Ігнатська, Є. Каганов, Е. Колінгс, С. Тюберг, С. Шацький та ін. Особливе значення для визначення теоретичних засад дослідження проектної діяльності мають праці таких науковців, як: В. Гузеєв, О. Коберник, Й. Лернер, Н. Матяш, Є. Мегем, Н. Пахомова, Дж. Пітт, Є. Полат, В. Симоненко, І. Чечель, С. Яшук та ін. Ці вчені-педагоги розглядають проектування як певну функцію вчителя, визначають його етапи та засоби. Водночас, незважаючи на достатню розробленість різних аспектів проблеми, впровадженню проектного підходу в організацію педагогічного процесу вони не приділяли спеціальної уваги, зокрема в роботу гімназії естетичного профілю.

Тому *метою* нашої статті є аналіз теоретичних напрацювань і практичного досвіду використання проектного підходу в навчанні й вихованні учнів цих навчальних закладів.

Сьогодні проектний підхід вважають одним зі шляхів переходу від традиційної до інноваційної парадигми освіти. В умовах гуманізації навчально-виховного процесу основна увага вчених і педагогів-практиків зосереджується на засвоєнні учнівською молоддю культурно-історичних надбань світового масштабу. Продуктивність їх впливу на духовний розвиток особистості досягається через мистецьку освіту, яка забезпечується викладанням у навчальних закладах розгалуженої системи художньо-естетичних дисциплін, передусім, образотворчого мистецтва [5]. Враховуючи його світоглядно-творчу функцію та використовуючи можливості художньо-естетичного профілю навчання, педагоги сучасних закладів освіти розробляють і впроваджують у шкільну практику проектний підхід до організації навчально-виховного процесу на засадах широкого використання образотворчого мистецтва на міжпредметній основі.

У комунальному загальноосвітньому навчальному закладі «Малобілозерська естетична гімназія-інтернат «Дивосвіт», що функціонує у с. Мала Білозерка Василівського району Запорізької області, створено програми інтегрованого вивчення образотворчого мистецтва з іншими навчальними предметами, розроблено

комплекси інтегрованих уроків, започатковано підготовку учнівських «Проектів саморозвитку творчої особистості юного громадянина світової спільноти» тощо. Успішності цієї діяльності сприяє участь гімназії у міжнародному проекті «Асоційовані школи ЮНЕСКО», а також здійснення індивідуального проектування навчально-методичної роботи вчителями. Так, обов'язковим елементом проектного підходу, застосовуваного в гімназії, є освітній самомоніторинг результатів його впровадження в освітню практику.

Кожен педагог гімназії, опрацювавши зміст програмового матеріалу з образотворчих дисциплін, оцінює можливості програми та підручника з дисципліни, що викладає, та розробляє навчальну програму, зміст якої інтегрує матеріал із базової дисципліни та дисциплін художньо-естетичного циклу. Метою таких програм є забезпечення високої інформативності навчання, розширення пізнавальних можливостей учнів, формування їх мотиваційної сфери, загальної та естетичної культури, а відтак і самовизначення стосовно майбутньої професійної діяльності.

Успішність реалізації програм інтегрованого вивчення загальноосвітніх і художньо-естетичних дисциплін досягається завдяки системній роботі вчителів над індивідуальними навчально-методичними проектами. Головне їх завдання – емоційно-психологічний вплив на учня засобами образотворчого мистецтва. Такі методичні підходи розширюють навчальні та творчі можливості вихованців, допомагають здійснити поступовий перехід від інформаційно-репродуктивного до діяльнісно-розвивального навчання.

Обов'язковою складовою педагогічних проектів є освітній самомоніторинг отриманих навчальних рівнів та визначення перспектив подальшого розвитку. Виконуючи проекти з використанням творів образотворчого мистецтва, зокрема живопису, педагоги дійшли висновку, що найбільші можливості для реалізації інтегрованого вивчення гуманітарних і мистецьких дисциплін (наприклад, історії та образотворчого мистецтва) мають уроки вивчення культури різних епох. У ході їх проведення учні переконуються в тому, що культура – це сукупний результат продуктивної діяльності людей певного історичного періоду і більшість із її творів можна побачити, бо вони існують в певній

речовій формі. Водночас, діти пересвідчуються, що культура – це певні етичні цінності та норми поведінки людей у суспільстві. Те ж саме стосується й світу ідей – культури духовної. Учні доходять висновку, що культурна людина не завдасть шкоди оточенню: суспільству і природі.

Унікальне значення має вибір форми проведення уроку та обладнання до нього: музичний супровід, епіграф, наприклад: «Я хочу відобразити світ таким, яким я його уявляю» (П. Пікассо); «Найвеличніший чарівник той, хто зуміє заморозити самого себе» М. Бріан; «Краса врятує світ» (Ф. Достоевський).

Розвиває творчі здібності учнів також робота над мистецькими поняттями (мажоризм, абстракціонізм, абстракція, сюрреалізм, гіперреалізм, супрематизм та ін.), створення проблемних ситуацій і організація дискусії з питань: «Позитивні й негативні риси живопису першої половини ХХ ст.»; «Яке місто було «Меккою» для художників із різних країн, що представляли модерністський живопис міжвоєнного часу (1918–1939 рр.)»; «Який, на вашу думку, внесок зробили митці-модерністи в розвиток загальнолюдської культури першої половини ХХ ст.»

Використання творів образотворчого мистецтва на уроках історії спонукає учнів до творчості в позаурочний час. Так, група учнів почала працювати над написанням науково-творчої роботи, присвяченої періоду діяльності гетьмана Івана Мазепи, де будуть синтезовані знання, набуті на уроках історії України, української літератури, рисунку і живопису, використані твори живописців, які відображали події тієї епохи, малювали портрети І. Мазепи та його сучасників. Робота має назву «Іван Мазепа: погляд крізь століття».

Для розвитку творчості учнів на уроці історії можна використовувати твори мистецтва не тільки на історичну тематику, а й інші жанри (пейзаж, портрет тощо). Зокрема, найбільш вдалими, за нашими спостереженнями, є такі уроки в 9-11 класах. У цьому віці сформована життєва позиція особистості учня, його смаки, уподобання, вміння висловити побачене й пережите. Прикладом таких уроків є: «Культура першої половини ХХ ст. Розвиток живопису» (10 кл.), «Культура країн зарубіжного світу в другій половині ХХ ст.» (11 кл.), «Українська культура і духовне життя на початку ХХ ст.» (9 кл.), «Культурні процеси в незалежній Україні»

(11 кл.), «Українська держава за гетьманування Івана Мазепи» (8 кл.).

Зважаючи на успішність використання образотворчого мистецтва на заняттях із історії, нами визначено напрями подальшого залучення учнів до художньо-проектної діяльності: створення художньо-історичного куточка в навчальному кабінеті; опанування художніх надбань світової та національної культур тощо.

Результативність художньо-проектної діяльності виявилася в значному підвищенні професійно-мистецької компетентності вчителів:

- їхня увага переключається на власну педагогічну діяльність, що піддається самоаналізу, систематичному самомоніторингу отриманих освітніх результатів;
- розвивається здатність генерувати та апробувати на практиці нові педагогічні ідеї;
- процес використання художньо-естетичних засобів навчання уможливило системний творчий розвиток кожного педагога.

Проектувальний підхід застосовуємо й у сфері освітньої діяльності гімназистів. Так, щороку вихованці працюють над індивідуальними «Проектами саморозвитку творчої особистості юного громадянина світової спільноти» (гімназія з 2004 р. є учасником міжнародного «Проекту асоційованих шкіл ЮНЕСКО» за навчальною темою «Соціокультурні зв'язки»). При цьому кожному учневі надається бланк, у якому міститься стандартизована таблиця з детально розписаним алгоритмом виконання проекту. Такі ж таблиці пропонуються для заповнення й учителям (табл. 1).

Таблиця 1

**Проект саморозвитку творчої особистості
юного громадянина світової спільноти**

Психологічні якості особистості	Результати діагностики Термін
Професійні нахили	
Рівень проявлення інтересу взагалі	
Рівень проявлення інтересу до профільних предметів	
Проявлення інтересу до інших предметів	
Рекомендації	

Зайнятість учня на тижні (години)

	Гуртки	Відвідування бібліотеки (робота з довідковою, енциклопедичною та науково-популярною літературою)	Індивідуальне навчання з обраного предмету	Самопід- готовка
Понеділок				
Вівторок				
Середа				
Четвер				
П'ятниця				
Субота				

II етап

Хід реалізації освітніх завдань

I. Навчальний компонент (Динаміка коефіцієнту навчальних досягнень протягом року)

II. Виховний компонент

III етап (заключний)

Результативність освітньої діяльності:

Участь в олімпіадах, виставках, конкурсах:

Середній коефіцієнт ефективності за результатами річного оцінювання: .

Виконуючи проект, кожен класний колектив гімназії протягом року вивчає культуру однієї з країн світу. Визначаючи мету індивідуального проекту, конкретний учень обирає галузь культури певного народу, яку він опрацюватиме цього року, а також окреслює власну траєкторію розвитку (участь у конференціях, молодіжних діалогах, художніх та інтелектуальних турнірах). Кожен дитячий проект – це шлях духовного, інтелектуального зростання під впливом національного та світового мистецтва. У березні щорічно відбувається традиційний конкурс-захист «Проектів саморозвитку...», під час якого класні колективи захищають спільно набутий результат, що синтезує в собі індивідуальні досягнення всіх учнів класу. Головним критерієм оцінювання колективних творчих робіт є виявлення ступеня впливу на свідомість вихованців національного образотворчого мистецтва та мистецтва інших народів. На такі конкурси-захисти традиційно

запрошуються представники влади, учні сусідніх шкіл, громадськість села. Систематизація індивідуальних дитячих «Проектів...» протягом останніх п'яти років уможливила створення учнівських портфоліо, які роблять видимим шлях саморозвитку вихованців у ході художньо-естетичної діяльності.

Ідеї самовдосконалення, закладені в учнівських «Проектах...», реалізуються у спеціально організованому педагогічному середовищі, для якого характерні активний пошук, динамічний розвиток, художньо-естетична спрямованість.

Для успішного виконання учнівських «Проектів саморозвитку...» методичною радою гімназії розроблено модель та програму підготовки випускника естетичної гімназії-інтернату (схема 1).

Схема 1. Модель випускника естетичної гімназії-інтернату «Дивосвіт»

Метою програми є визначення шляхів реалізації проектного підходу в гімназійній освіті. При цьому пріоритетним є вектор духовного, інтелектуального, творчого розвитку особистості засобами національної та світової культур.

Програмою передбачено:

- ініціювання та активна участь у міжнародних, всеукраїнських мистецьких пленерах, молодіжних діалогах, проектах, обмінах, фестивалях, зльотах, конкурсах інтелектуального та художньо-естетичного спрямування;
- постійна участь у міжнародних конференціях Асоційованих шкіл ЮНЕСКО;
- ініціювання та організація обласних фестивалів дитячої творчості «Білозерські самоцвіти»;

- традиційне проведення регіональних соціокультурних дійств «Малобілозерської ярмарки-виставки»;
- щорічне проведення гімназійного місячника «Наука, світове мистецтво, технології керамічного виробництва»;
- динамічний розвиток дитячої студії декоративно-ужиткового мистецтва «Дивозірка» – «Зразкового художнього колективу»;
- визначення життєвих орієнтирів, які б допомагали випускникам прогнозувати своє майбутнє, успішно виконувати в ньому життєві та соціальні ролі.

Узагальнення викладеного у статті дозволяє стверджувати, що застосування в педагогічній практиці проектувального підходу до організації освітнього процесу стимулює творчий потенціал вихованців, є ефективним засобом інтенсифікації навчально-виховної діяльності сучасних загальноосвітніх навчальних закладів України.

Оскільки в невеликій за обсягом статті неможливо вичерпно висвітлити всіх аспектів упровадження проектного підходу до навчально-виховного процесу гімназії естетичного профілю, то в подальших наукових розвідках ми присвяtimo окрему увагу особливостям викладання філологічних дисциплін на засадах залучення учнів до художньо-проектної діяльності.

Список використаної літератури

1. Intel® Навчання для майбутнього. – К. : Вид. «Нора-прінт», 2006. – 320 с.
2. Лейблінг М. Коучинг – это просто / Марк Лейблінг, Робин Прайор. – СПб. : Питер, 2008. – 144 с.
3. Паршиков Ю. Введение в коучинг [электронный ресурс]. – 2003. – Режим доступа : <<http://www.coacha.ru/>>. – Название с экрана. – Язык рус.
4. Хамаганова С. Коучинг, как стиль управления // Управление персоналом. – 2003. – №1. [электронный ресурс] – Режим доступа: <<http://www.coacha.ru/>>. – Название с экрана. – Язык рус.
5. Мистецтво у розвитку особистості : [монографія] / за ред. Н.Г. Ничкало. – Чернівці : Зелена Буковина, 2006. – 224 с.

Янина Овсиенко

ПРОЕКТНЫЙ ПОДХОД К ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В ГИМНАЗИИ ЭСТЕТИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

В статье описан педагогический опыт внедрения проектного подхода в учебно-воспитательный процесс гимназии эстетического профиля с целью

творческого развития учащейся молодежи. Описана технология использования учебно-методического проектирования и системного внедрения средств изобразительного искусства в образовательный процесс гимназии.

Ключевые слова: гимназия эстетического профиля, дизайн, изобразительное искусство, интегративный подход.

Janina Ovsienko

DESIGN-INTEGRATIVE APPROACH TO THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE AESTHETIC SCHOOL

The educational experience of implementation of the projective approach in the educational process of municipal comprehensive school "Malobilozerska aesthetic gymnasium-boarding school "Dyvosvit", which functions in Mala Bilozerka village, Vasylyvskiyi district in Zaporizhya region is presented in the article. The technology of use of educational and methodical projection and systematic implementation of fine art in the educational process of the school are described. by pedagogical collective of school Programs of integrated learning of fine arts with other subjects are created by pedagogical collective of gymnasium; complexes of integrated lessons and themes of collective scientific and creative works are designed; the pupils' training for "Projects of the world community young citizen's self-development" is initiated; the projects are defended on the annual competition involving numerous guests (officials, students of other schools, village community) etc. The success of this activity contributes to gymnasium participation in the international project "UNESCO Associated Schools" with educational theme "Social and cultural connections," as well as implementation of individual projection of educational and methodological work by teachers. For the successful implementation of pupils" "Projects of the world community young citizen's self-development" model and training program for aesthetic gymnasium-boarding school leaver are designed by methodology council. For the successful implementation of pupils" self Projects creative individual young citizen of the world community "Methodology Council are designed model school and training program for graduate gymnasium aesthetic boarding. Compulsory element of the projective approach is educational self-monitoring of results of its implementation in educational practice. Application of pedagogical practice of the projective approach to the organization of the educational process encourages pupils' creative potential; it is an effective means of intensification of modern secondary schools educational activities in Ukraine.

Keywords: gymnasium with aesthetic profile, design, fine art, integrative approach.

Одержано 23.11.2012 р.